СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XL. | Ч. 47. | Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 27 лютого 1932.

VOL. XL. | No. 47. | Jersey City, N. J., Saturday, February 27, 1932. | THREE CENTS.

ЗБИРАЮТЬ У КОНГЕСІ ГОЛОСИ В СПРАВІ ГОЛОСУВАННЯ НАД ПРОГИБІЦІЄЮ

ВАШИНҐТОН. — В палаті послів мокрі вже зібрали 110 підписів, а бракує їм ще 35, щоби мати разом 145 підписів, себто одну третину всіх голосів, щоби мати право домагатися переведення голосування в справі зміни 18 поправки і передання стейтам права контролі над торговлею і виробом алькогольних напитків.

Мокрі певні, що матимуть потрібне для резолюції число голосів та що голосування відбудеться 14 березня.

ҐАРНЕР ЗАПОВІДАЄ ПОДАТОК ВІД ПРОДАЖІ.

ВАШИНҐТОН. — Президент палати послів, Ґарнер, заповів, що податок від продажі мусить бути заведений, бо це одинокий вихід зі скрутного положення, в якім знайшлася державна каса. Податок виноситиме 2%. Ухвалять його на протязі найближчих 10 днів. Від податку будуть звільнені артикули, які є звичайною, буденною поживою.

НАРАДИ НАД ЗЛУКОЮ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА В БРУКЛИНІ.

БРУКЛИН (Ню Йорк). — Збори відділів У. Н. Союза, скликаних для обговорення злуки відділів до Українського Дому на 25 лютого, викликали широке зацікавлення. На збори зявилися представники відділів У. Н. Союза чч. 22, 200, 203, 291, 310 та 325.

Реферував Головний Предсідатель У. Н. Союза, гр. Микола Мурашко. По рефераті референт давав вияснення на запити, які відносилися не тільки до справи злуки відділів, але й до інших справ У. Н. Союза.

Гр. Баглай подав до відома, що відділи У. Н. Союза в Бруклині постановили обговорювати справу злуки відділів У. Н. Союза на своїх чергових зборах у березні, а по обговоренню справи зібрати ще одні збори для вирішення спільної акції.

ПРОТИ ВКОРОЧУВАННЯ ВИДАТКІВ НА ШКОЛИ.

ВАШИНҐТОН. — На конвенції „Нешенел Едюкейшенн Асосіейшен" радили суперінтенденти шкіл над незавидним положенням публичних шкіл, яких діяльність треба обмежувати зприводу зменшених фондів на удержання шкіл.

Сенатор Фес запевнив суперінтендентів, що ухвалені конґресом фінансові реформи допоможуть незабаром станути краєви на ноги. Він казав, що Америка була остання з держав світа, яка піддалася світовій депресії, і вона буде перша, яка вийде ціло з того нещастя. А президент Гувер надіслав листа, в якім заявився проти зменшування видатків на школи та звільнювання учительських сил. Можна зменшувати видатки на ріжні цілі, але, казав президент, щколи мусять дістати те, що потрібне, бо тут іде про виховання молодого покоління.

Президент Гучінс з Шикаґо заявив, що коли тепер зачнуть вкорочувати діяльність публичних шкіл, то в наступних роках відчують це університети і каледжі, які не дістануть потрібного напливу добре підготовлених учеників.

ПРОДАВАТИМУТЬ „БЕЙБІ БОНДС".

ВАШИНҐТОН. — Щоби видістати гроші від тих, котрі зі страху перед банкроцтвом банків державть гроші по матерацах, подушках чи скринях, державна скарбниця видає цертифікати, звані „бейбі бондс", які продаватимуть банки і від яких платитимуть 2%. Цертифікати будуть видані з важністю на один рік.

НЕМА ШАНСІВ ДЛЯ ТРЕТЬОЇ ПАРТІЇ.

ВАШИНҐТОН. — Пенсилвенійський ґовернор Пиншо хотів намовити сенатора Бору, щоби він кандидував на президента від імени третьої, себто проґресивної партії під гаслом „Найбільший у світі поступовець, Вилієм Е. Бора, президентом!"

Та Бора не виявив охоти кандидувати. Каже, що така кандидатура не має ніяких виглядів, бо вийде Гувер, а проґресивні не зможуть навіть мати вплиbу на деякі зміни в републиканській виборчій плятформі.

ЖДАТИ З КАНДИДАТАМИ ДО КОНВЕНЦІЇ, РАДИТЬ РЕСКОБ.

НЮ ЙОРК. — Джан Рескоб, голова Демократичного Народнього Комітету, каже, що многі думають, що коли Ал Смит поставив його головою та є з ним тої самої католицької віри, то вже вони обидва мусять іти рука в руку. А тимчасом вони ще навіть не говорили про кандидатури на президента. Рескоб каже, що демократична партія певно побідить при наступних президіяльних виборах, але не повинна давати себе зводити републиканцям і намічувати вже тепер президіяльних кандидатів та ворогувати між собою, бо кандидати повинні бути назначені щойно на конвенції.

РОЗДАРОВУЮТЬ 5,000,000 БУШЛІВ ПШЕНИЦІ.

Сенат у Вашингтоні ухвалив закон, яким призначено 5,000,000 бушлів пшениці, котру має до розпорядимости Фармерська Рада, на роздачу між бідних фармерів з північно-західних стейтів, котрі потерпіли від посухи чи неврожаю.

ПОЧЕСНЕ ІМЕНУВАННЯ ЗА СПЕЦІЯЛЬНІ ЗАСЛУГИ.

Перед кількома днями відбулося в Луцьку зібрання членів клюбу „Рідна Хата", що було новою політичною імпрезою волинського „диктатора" Певного і його клюбу. Зібрання це відкрив П. Певний заявою, що управа клюбу, беручи на увагу спеціяльні заслуги для ідеї польсько-українського співжиття, постановила надати почесне членство клюбу волинському воєводі Юзефському.

ВИНАЙДЕНО ЩЕПЛЕНКУ ПРОТИ СУХІТ.

Директор бактеріольоґічного інституту в Женеві, д-р Шпалінґер, відомий лікар і знавець туберкульози, оповістив хемічний склад протисухітничої сировиці, яка має цілком охороняти людей перед небезпекою сухіт. Над винаходом тої щепленки працював він роками, стратив увесь свій маєток, а тепер веде дальші досліди коштом кількох анґлійських аристократів.

ЩО ВИЙШЛО З ОДНОЇ „УГОДИ".

В присілку Ваґа, біля Новосілки, пов. Підгайці, польські кольоністи почали будувати школу і попросили місцевих Українців до помочі, обіцяючи, що учитель тієї школи буде вчити польської і української мови. Українці возили матеріяли, давали робочі руки, а тепер, хоч українських дітей є більше як польських, учителька не тільки що не вчить по українськи, але ще й забороняє українським дітям говорити між собою українською мовою. До того всього долучилася ще й та прикрість, що за два роки не було в тій школі ані разу українського священика на релігії.

ХРУНІЯДА ЗАВОРУШИЛАСЬ.

Ще в грудні групка володимирських (Волинь) хлібоїдів заложила „Рідну Хату". Але бачучи, що українське громадянство в своїй більшости ставиться до цеї імпрези неґативно, вони постановили перевести загальну мобілізацію своїх сил. Отже 11-го січня ц. р. скликано т. зв. установчі збори бебецького В У. О., на котрі приїхав сам Петя Певний зі своїм „адютантом" Тележинським. Усього на ті збори явилося біля 100 осіб. В тому числі були іміґранти, урядовці та кілька православних батюшок; не бракувало також „русских". До президії вибрано між іншими типами також п. Сильвестра Сасая, бувшого кандидата на посла з української листи ч. 11, котрий навіть виголосив довшу промову на тему „вспулжиця".

ЗБІРКА НА РІДНУ ШКОЛУ.

В селі Сороках, пов. Коломия, переведено збірку на „Р. Ш.", яка дала 14 кірців збіжа і біля 100 зол. грішми. Вартість тої збірки треба тимбільше підчеркнути, що Сороки удержують у себе своїм коштом 4 збірні лекції.

НАПЛИВ СПІВАКІВ ДО ХОРУ ОЛЕКСАНДРА КОШИЦЯ.

Проба для добору співаків до Українського Хору під орудою Олександра Кошиця стягнула велике число добірних співачок та співаків до кімнат Школи Українського Національного Танку Василя Авраменка при 2 вул. в Ню Йорку. Цілий будинок школи був прямо занятий кандидатами на членів майбутнього Українського Хору і всі кандидати з непевністю вижидали своєї черги на пробу голосу, переводжену дуже скрупулятним і вибагливим діріґентом. Деякі управителі хорів з околиці Ню Йорку поприводили з собою своїх співаків. З огляду на велике число зголошених проф. Кошиць ще не оголосив висліду проби. Є надія, що теперішній Український Хор буде мати знамениті голоси.

ХРУНЯ І ЧУЖІ БЮТЬ.

На засіданні Громадської Ради в Зарваниці, пов. Підгайці, був внесок вставити до буджету суму 20 зол. на повітовий „Народний Дім" або на „Рідну Школу". Внесок, очевидна річ, перепав, бо якже Українці з Зарваниці можуть давати на свої цили? На тому самому засіданні були внески, щоб управитель школи платив за мешкання в школі і за ґрунтовий податок від 8 морґів поля. Ці внески не пройшли. І зараз таки по засіданні один радний Українець пішов до управителя школи (Поляка) і, хотячи приподобатися, сказав йому, як його хотіли скривдити. Управитель школи, замісць подякувати йому за таку вістку, вигнав його зі словами: „Марш, хруню, з хати".

ЙОРДАНСЬКЕ СВЯТО.

Традиційне свято Йордану пройшло цього року в Скалі величніше ніж минулими роками. Над рікою Збручем, біля хреста, украшеного жовтоблакитною лентою, довершив водосвяття о. Іван Деревянко, місцевий парох, при великій співучасти місцевих міщан та населення з сусідніх сіл. Співав церковний хор під проводом п. Михайла Скороди, місцевого учителя. Виступали також злучені дуті орхестри зі Скали і Циган та орхестра „Народнього Дому" з Борщева. Підчас водосвяття з противного боку Збруча зібралось гуртками населення з сіл Волох, Гукова та Марянівки. Тому, що скріплена большевицька сторожа не допускала їх до ріки, стояли вони оподалік і з відкритими головами приглядались водосвятю.

АНҐЛІЙСЬКИЙ ЗАКЛИК ДО ПОЛЬЩІ В УКРАЇНСЬКІЙ СПРАВІ.

Як довідуємося з Анґлії, вислав цілий ряд визначних анґлійських письменників, журналістів, священиків і вчених на руки польського президента Мосціцького телеграму в справі засудженого минулого року на смерть члена Української Військової Організації, студента Дацишина. Цей крок Анґлійців викликав у Варшаві досить помітне розчарування, бо Поляки пізнали, що чужина інтересується українською справою богато більше ніж це досі у Варшаві і всюди в Польщі думали.

ЯК ВИГЛЯДАЄ ЗАБАВА СТШЕЛЬЦУФ".

Що суботи польський „Звйонзек Стшелецкі" в Тернополі дає у своїй домівці забаву. Майже ніколи не обійдеться там без бійки. Так було і останньої суботи. А саме один „стшелец" приступив до другого, щоб йому відбити в танці панночку. Та цей не був джентельменом і замісць віддати панночку витягнув револьвер зі словами: „Я ці зараз покажен, як одбіяць". Та і його суперник не був боягуз. Бо, не довго думаючи, витягнув ніж і пробив револьверовця два рази в околиці лопатки. До бійки вмішався і постерунковий та якось так нещасливо, що сам дістав в лице, перевертаючись на салі. Аж по довгих короводах вдалося кільком постерунковим відставити хороброго ножівника Єндраша на поліцію, а револьверовця до шпиталю. Вони це називають забавою з „урозмаіценем".

НІМЕЦЬКІ МОНТЕРИ НА СЛУЖБІ В РОСІЇ.

З новим роком зробило совітське правительство умову з 32 німецькими монтерами для металюрґічних заводів, спеціялістів виливання залізничих шин. По контракті платить їм російська влада по 800 німецьких марок місячно. Половину з того мають монтери право висилати своїй родині в Німеччині німецькою валютою, а половина призначена на їх власне утримання в СССР. Понадто мають вони в СССР безплатне помешкання й премії з продукції.

В ЛЕНІНҐРАДІ СКЛАДИ ПОВНІ ЧЕРЕВИКІВ, А НАСЕЛЕННЯ БЕЗ ОБУВИ.

Інспекція комісаріяту постачання в Ленінґраді спостерегла, що в двох складах союза шкіряних тростів повно черевиків і число їх все більшає. Дня 20 грудня 1931 р. було там 292 тисячі пар, а 5 січня 1932 вже 347 тисяч пар, вартости 2 міліони рублів. Не знати, що трости хотіли з тим усім робити. Тільки знати, що в Ленінґраді, як і по всій СССР нема черевиків, громадяни ходять у подертій обуві. Слідство вияснить справу.

ПО ЗОЛОТЕ РУНО.

З Брікеґему (Анґлія) виїхав вітрильний корабель у небуденну подорож, з якої, як запевнюють учасники, повернеться він навантажений золотом і дорогоцінностями. Керманичем експедиції є Стенфорд Джелі, який відвідав уже всі „дикі" місця земської кулі та знає її так добре, як зміст своєї мошонки. Його товариші — девять людей, що привикли до всього у своїх пригодах. Як Джелі проголосив, що приготовляється до подорожі та пошукує добровольців, зголосилися три тисячі осіб; з них він вибрав свою девятку. Капітаном вітрильника є бувший скіпер одного пароплава, його помічником, — емеритований майор, корабельним кухарем — бувший старшина анґлійської фльоти. Три інші подорожні — бувші моряки. Крім них їде бувший брамкар, один відомий інжинір і спортовець. Вітрильник відвідає багато островів на шляхах колишніх піратів. Подорож треватиме рік. Джелі думає, що віднайде заховані скарби піратів.

БОЛЬШЕВИКИ ЗБИРАЮТЬ ВЕЛИКУ АРМІЮ НА КОРДОНІ МАНДЖУРІЇ

ЧИМ ДАЛІ, ТИМ БІЛЬШЕ ЗАГОСТРЮЮТЬСЯ ВІДНОСИНИ МІЖ ЯПОНСЬКИМ КОМАНДУВАННЯМ У МАНДЖУРІЇ Й БОЛЬШЕВИЦЬКОЮ УПРАВОЮ СХІДНО-КИТАЙСЬКОЇ ЗАЛІЗНИЦІ.

МУКДЕН (Манджурія). — Напруження здовж сибірсько-манджурського кордону все більше зростає. З російської сторони надходять відомости, що большевики на манджурському кордоні збирають величезну армію. Останніми днями з району Ніколаєвська над Амуром большевики прислали до манджурського кордону додатково пятьдесять-тисячну армію. Є також відомости, що на залізниці Челябінськ-Владивосток, яка проходить на радянській території здовж манджурського кордону, тепер спостерігається велике пересування військ та военних припасів у напрямку до Владивостока.

Большевицька управа Східно-Китайської залізниці відмовляється далі давати Японцям потяги цієї залізниці для перевозу військ, хоч Японці говорять, що їм війська треба пересунути далі на північ Манджурії та в напрямі до Владивостоку, бо там здовж Східно-Китайської залізниці жиє кількадесять тисяч Японців та Корейців, які тепер наражені на небезпеку життя й на грабіжі китайських бандитів. Сподіваються, що японське командування таки скористується потягами цієї залізниці, спираючись на дозвіл китайської управи залізниці. Звичайно, це викличе ще більше напруження між Японцями та большевиками. У Харбіні японське командування й китайська влада проголосили стан облоги. Китайська влада за порадою Японців закрила дві російські та одну китайську ґазету, які підтримували большевиків.

БОЛЬШЕВИКИ СПОДІВАЮТЬСЯ НАПАДУ.

МОСКВА (СССР). — Разом з відомостями про плянове захоплення Японцями всієї північної Манджурії й плянами присунути свої війська безпосередньо до кордонів Манджурії на півночі й у районі Владивостока, приходять також відомости про те, що Японія старається поспішно орґанізувати російську білоґвардійську армію. Телеґрама з Пекіна до російської телеґрафічної аґенції повідомляє, що під претекстом реєстрації безробітних Японції мобілізують білоґвардійців. Завдання їх буде разом з Японцями вдертися на радянську територію Приморя та східного Сибіру, починаючи від озера Байкал.

Тіж відомости подають що орґанізація білоґвардійської армії провадиться з успіхом, японське командування вже поробило запаси умундурування, харчування, зброї та амуніції для цієї армії. Це змушує Росію бути приготованою на всякі можливости, особливо в районі Владивостока, супроти якого Японці знаходяться в вигідному стратеґічному положенню.

ПІД ШАНҐГАЄМ БЕЗ ЗМІН.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Під Шанґгаєм далі точаться завзяті бої між Японцями та Китайцями. Обидві сторони подають відомости про свої успіхи й приписують іншій стороні поразку. Фактом є, що обидві сторони знаходяться на стоїх старих позиціях і покищо обмежуються лише гарматною стріляниною, яка часами доходить до дуже інтензивних розмірів.

Японці й Китайці стягають все свіжі сили до Шанґгаю. Кажуть, що китайські форти в районі Шанґгаю бороняться під командою німецьких офіцирів, а тому їх оборона визначається небувалим для Китайців умінням та впертістю.

В певних колах думають, що задержання операцій біля Шанґгаю дає нагоду Росії користати з невідного становища Японців і повести рішучіше свою політику на манджурському кордоні, де тепер Росія дуже загрожена. Коли большевики цієї нагоди не використають, то годі їм буде дочекатися скоро іншої.

НІМЦІ ЩЕ РАЗ КАЖУТЬ, ЩО НЕ ПЛАТИТИМУТЬ РЕПАРАЦІЙ.

БЕРЛІН (Німеччина). — З високо авторитетних джерел повідомляють, що Німеччина, не зважаючи на фінансове та економічне напруження, точно виплатить усі свої торговельні позички й зобовязання приватного характеру. Зате Німеччина в ніякому разі не буде платити своїх політичних борґів, себто репарацій.

Німці все стоять на тому, що Версайський мир був підписаний примусово під великою пресією держав-переможців, не зважаючи ні на гонор, ні не фінансово-економічні можливости Німеччини. Зрештою в Німеччині сподіваються, що льозанська конференція в справі репарацій і міжнародніх борґів знайде якесь вирішення цієї справи, на яке погодяться Німці.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЩЕ ОДИН КРОК ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗРОБІТНИХ

Щойно пів зими минуло, а Надзвичайний Комітет Допомоги Безробітним у місті Ню Йорку доносить, що він уже видав половину грошей, зібраних на цю допомогу, хоч і допомоги його й інших допомогових комітетів разом покривали ледви 7 процентів утрат робітників з безробіття. Ці цифри найкраще ілюструють думку, що приватна організація допомоги безробітним не може вистарчити на облекшення такого великого нещастя.

На тлі цього переконання виростають ріжні проєкти урядової допомоги безробітним. Того роду проєкти ще недавно в Америці пятновано як фантастичні, себто не відповідаючі цілі, або противні американському духови й розвоєви.

Щойно недавно було донесення про ухвалення першого стейтового закона про допомогу безробітним. Почин цей дав стейт Висконсин. Тепер подібний проєкт виходить від інших стейтів, а саме від так званої міжстейтової комісії для обезпечення. Ця комісія була встановлена ґубернаторами сімох східних стейтів (Ню Йорк, Огайо, Месечусетс, Пенсилвенія, Ню Джерзі, Конетикот і Род Айленд) для розглянення досвіду інших країв в обезпеченню проти безробіття та предложення стейтовим урядам відповідної поради.

У своїм рапорті комісія виходить із заложення, що безробіття є великим суспільним нещастям. Воно має богато причин, і тому для заради йому треба підходити з кількох боків. На думку комісії, найкращим способом є дати забезпечення на випадок неправильности в заняттю, яка є такою значною для американського промислу. Комісія далі виходить із заложення, що допомога приватних милосердних інституцій для безробітних не розвязує питання та що його можна розвязати дорогою державної орґанізації.

Тепер комісія приступає до самої сути свого пляну. Плян спирається на стейти. За обезпечення безробітних мають платити підприємці. Вони мають на цю ціль відкладати по 2% від робітничої заплати. На випадок безробіття робітники мають діставати половину своєї заплати, але не більше як 10 долярів на тиждень, і то не довше як 10 тижнів на кождих 12 місяців.

Цього не можна признати вистарчаючим забезпеченням. Всетаки саму появу його треба признати позитивним явищем настільки, що він є зворотом від попереднього становища, на підставі якого одинокою зарадою на безробіття є допомога приватних добродійних установ.

Д-р Остап Грицай.

ВЕЛИКИЙ БОЛВАН ПРОМОВИВ

(З приводу женевського „вирішення" нашої справи 30 I. ц.р.)

Тамтого року я, обміркуючи на сторінках нашого журналу січневу постанову Ради Союза Народів, в силу якої оконечне вирішення українських петицій у справі ляцьких пацифікаційних злочинів відложено було до мая т. р., писав при кінці моеї статті таке: „...Ні, українські брати! Як би там у Женеві і не ставилися до нас, ми на Женеву не покладаймося. Готуймося до смертельного бою з катами України! В боротьбі нам одиноке спасення..." Це ось уже тоді мабуть кожному з тих, що дещо уважніше стежили за розвитком подій в Женеві та підходом Р. С. Н. до української справи, не так то трудно було добачити властиві причини того дипльоматичного „відложення", а з цим і злодійсько крутих шляхів, на які вже тогоріч спрямувалося оконечне рішення Ради. Бож урочисті конґреси дипльоматів великодержав — вони здебільшого підготовляються політичними комедіянтами, брехунами й бизнесменами, хоч і під високопарними фірмами запряжених спасителів світу. І певно не від нині змогли вони записатися в тямці народів як хитро замасковані засоби переможців продовжати на них діло доконування переможених.

Про те ось, якто колись, тому вже сотка літ, на памятнім **Віденськім Конґресі (1814—1815)** не інтереси народів були предметом довжезних дипльоматичних нарад, а пожадливі зазіхання царів і цісарів на владу над якнайбільшою скількістю чужих їм народів, ми знаємо добре. І про те, як там неодно рішення перейшло аж з допомогою котроїсь з повій славетного австрійського канцлера князя Метерніха, я писав уже читачам „Свободи" нераз. І не менше повчаючою з цього погляду булаб сьогодні й точна історія пропамятного конґресу **в Берліні (1878),** особливо з уваги на те, по яким принципам вирішувались там питання, звязані безпосередно з долею народів на Балкані, яких вагу відчув світ опісля гаразд з вибухом світової війни. А про те, що дали народам останні мирові конґреси в Верзаю, Тріянові й Ризі, нам мабуть і говорити не треба, бо всі ми вже нині маємо нагоду бачити щораз страшніші наслідки злочинного нерозуму тих, яких ділом ті повоєнні мирові конґреси — мов на глум колищнім вольнодумним гаслам Великої Антанти. Але щож — замаскована брехня це ще завжди один з найбільш улюблених засобів боротьби імперіялістичного бльоку держав. А т. зв. культурний світ, на жаль, ще завжди настільки засліплений гарними масками, транспарентами й лярвами, що істнування чогось такого нетворчого, а з цим і мало корисного для людей, як той кумедний Союз Народів нині, саме в цю епоху повного морального банкроту — можливе. Він же побудований на насилі як зґрая воєнних переможців, для якої переможені нею противники або не істнують зовсім, або тільки як злиденні прошаки, яким до бенкетуючих в Женеві вельможів і очей підводити не годиться. Він, той Союз Народів чудесно закаптурений, починаючи від його імени, кінчаючи його програмою, яка ніякому, поза ним стоячому народові жадної, хочби найменшої користи не принесла, і, як програма замаскованої мафії імперіялістів ніколи принести не зможе. І є він, той Союз Народів, мов один з тих поганських камінних болванів-ідолів, що то їм люди приносили колись жертви і молилися до них, надіючись, що вони не мертві болвани, а всемогучі боги, аж поки не переконались наглядно, що це всетаки тільки глухонімі болвани, мертве, нікчемне каміння...

Так:

Оконечна, довго відволікана і вимудрувана відповідь Союза Народів на наші жаболи у справі пацифікації, дана нам д. 30. січня ц. р. в Женеві, являється нам доказом на те, що не до Союза Народів звертались ми з нашими петиціями, а до Великого Болвана, і що світ майбутнього запише цю женевську відпвідь на тавруючих картах нової історії.

Оце ось устами японського Могола бріссельського амбасадора д-ра Сато, відповів нам урешті благочестивий конґрес Союза Народів. Відповів нам прилюдно на міжнародній арені і відповідав хорошо по пунктам. І говорив так азійський Могол про нарід, якого земля й історія йому мабуть менше відома, ніж тайни вульканічних кратерів на місяці... Але хібаж воно й було завданням цього пів-неграмотного японського Могола, в якого під золотистим фраком амбасадора душа азійського дикуна й варвара марки Шанґай, хібаж було його завданням, кажу, висловити по правді осуд усоюзнених культурних народів про ляцькі злочини над нами? Ні — його вся роля обмежилася в цім випадку до відчитання тієї відповіди в нашій справі, яку закулісові махери Союза придумали заздалегідь, (мабуть ще тамтого року) в тіснім порозумінню з французькими опікунами ляцьких мерзавців, а тепер, додатково, в порозумінню з репрезентантом японських завойовників мордованого Китаю. І так найкардинальніша засада всякої справедливости, засада "audiatur et altera pars", потоптана тут женевським синедріоном таксамо, як потоптана була вона дипльоматичними злодіями при березневім вирішенню 1923 р.

Справді:

Ганьба століття!

Що з того, що, наскільки дивитися на той китайський мур, яким відмежений женевський Союз від усього, що не належить до сфери інтересів його мафії, і на шалену аґітацію з ляцької сторони і на всі інші безчисленні труднощі, з якими нам довелось боротися, наша сторона — як каже дописувач „Діла" (в ч. 27. з 6 II. ц. р.) — „може спокійно і твердо сказати собі, що в Женеві ми осягнули все, що в особистих і зверхніх обставинах даного моменту там можна було досягнути. Це перша наша перемога на інтернаціональному ґрунті, перша, за якою повинні піти альші". В цій статті не йде мені ні про мінімальне мінімум тієї уваги, що то її Союз по таких довгих зволіканнях зволив нарешті присвятити українській справі, ні про ті доволі гострі слова, що їх почув прилизанець Залєський у кінцевій дискусії від представників Англії, Ірляндії та Норвеґії за незаплачене відшкодування жертвам пацифікації та за відносини в ляцьких тюрмах. Тут іде мені про вартість женевської відповіди **як спроби самостійности осуду Ради Союза та мірила її внутрішньої незалежности, моральної відваги й культурно-етичного престіжу.** І от треба сказати, що з цього погляду Рада Союза виявила себе в цім випадку як три рази перекреслена нуля, як поневольна прислужниця ляцької дряні та як морально збанкротований ареопаґ морально вщерть збанкротованої епохи світового розвалу і всекризи... Отому, й не подивуємо, читаючи в німецькім соціялістичнім **"Vorwaerts"** з приводу женевської відповіди Українцям таке: „Одноголосно відкинула Рада Союзу українські скарги на польський уряд так, як це запропонував японський справоздавець Сато... **Була умова, що Рада не зробить нічого проти Японії, а Японія нічого не робитиме проти Ради.** Правда, ніщо не зашкодилоб Союзові Народів, якби поміг меншинам, що благають помочі — але це булоб немиле для урядів, що гнетуть меншини, а котрим ідуть з підмогою союзники навіть тоді, коли не мають у себе таких справ. В цьому значінню було дуже знаменне приділення реферату Японії, яка через свою поведінку з Кореєю надається неабияк як на протектора меншин.... **І якщо Союз Народів після заломання своєї акції в Китаю ще показує, що не може виказати другого свого завдання, тобто охорони меншин — то що залишиться з престіжу і довіря тієї установи...?"**

Стільки "VORWAERTS". А ми скажім ще раз:

Великий Болван нарешті промовив і стоїть тепер на позорищі всього світу! І тимто **визвольна робота поневолених піде далі своїм шляхом,** не оглядаючись більше на ніяких чужинецьких болванів, і не спиниться, аж поки не розторощить їх у святих вогнях великої боротьби.

ІДЕЙНІСТЬ, ЧЕСНІСТЬ І ПОБОЖНІСТЬ

Ідея це грецьке слово й уживається замісць нашого, щиро українського слова „гадка", „думка", розуміється якоїсь річі, чи справи, а дальше основа або головна думка в якомусь письменницькому чи поетичному творі; взагалі — всякої роботи.

Ідеал це те, до чого якась людина прямує, звичайно те найкраще, до чого ми наближатися хочемо, чого домагаємося, але ніяк не досягнемо.

Ідеальний це такий, якого нема в дійсности, а ми тільки збагнути собі можемо, в думці уявити; дальше, недосяжний, себто такий, якого не можна в діло перевести, справдити, чи здійснити в противлежности до латинського слова матеріяльний, цебто з самої матерії. Матеріялістичний це той, для кого матеріяльні достатки та всякі потреби тіла дорожчі ніж потреби духа.

Ідеалізм уживається в розумінню, коли про щось говориться або щось малюється не так, як воно справді є, а в кращому світлі, гарніше, приємніше.

В противности до ідеалізму стоїть реалізм, цебто, коли говорять про щось, чи малюють щось так, як воно справді є на світі, природно. Реальний це такий, що справді є, правдивий, справжній, не уроєний.

Пощо ми понанизували так богато слів з чужих мов, начеб хотіли в щоденній ґазеті виписати словник чужих слів? А тому, що в останніх часах появився гурток Українців, які, слава Богу, в ці часи загальної кризи забезпечені матеріяльними достатками, бажали би щось доброго зробити для свого народу, але, будучи справжніми лірниками, яких майстерно схарактеризував Тарас Шевченко в своїй поемі „Великий Льох", не знають, як і що робити. Не хочемо заперечувати цим людям доброї волі, що вони раді би добро вчинити собі і своєму народови. Та тільки виходить з них не те, чого вони бажають, а зовсім противне. Не творять вони нічого дійсного, реального, намацального, а тільки нищать те, що є, хоч і кричать, що вони творчий елемент української суспільности. І так оці добрі люди стають такою силою, що все добра бажає, а зло з того виходить. Користуючися незрозумілими словами, вони збавляють і тих, які робилили би і добру роботу. Критика добра і потрібна і може бути дуже творчою, як вона вказує дві речі: поперше, що і як треба би й що можна зробити тими засобами й тими людьми, які стоять в даній хвилі до розпорядимости, а подруге, в чім тепер помилка, хибні способи й дороги, називаючи все те так, як воно кажеться в звичайній, зрозумілій для всіх мові. А то виходить на таке, як у Ґетовім „Фавсті" говорить злий дух Мефістофель до ученика:

„Не рад би я в блуді вас лишити.
В науці тій так тяжко не зблудити,
Уникнути хибних доріг,
І трутки скритої так много в ній,
Щой від ліку її тяжко відрізнити.
Тож найліпше і тут — все слухать лиш одного
І присягать на вчителеве слово.
І взагалі слів держіться!
Слова, це найпевніший вхід
В святиню певности святої".

На заміт ученика; що
„Мусить же й поняття бути в слові",
Мафістофель його навчає так:
„Так, так, — лиш надто знов тим мучитись не тра;
Бо іменно, як де понять нема,
Там в пору слово підвернесь.
Словами ґарно спорить мож,
Із слів систему зліпити тож,
В слова і вірить мож ретельне
А з слова й йоти взять не мож".

От чому нам тяжко воювати й спорити з людьми, які в устах мають усе такі слова, проти яких ніхто не має нічого. Проти ідеї як можна щось мати? Ідеали? В кожного є ідеали. Покажіть, шановні критики, як і чим їх осягнути? Ясно, що самими словами, і найгарніщими ні, ані самим валенням. Не кажете ви, то скажемо вам ми.

Чесною може бути тільки наукова думка. А наукова думка лише та, що основана на вивченню дійсних фактів нашого громадського життя. Не можна шанувати всяку чесну думку, яка не має нічого спільного з дійсністю, бо це був би з нашого боку злочин для України. Як хорий відчуває біль, але не знає, як його позбутись, так і невчений у суспільних справах може відчувати кривду, може хвилюватись від визиску і гнету, але не знатиме, як треба визволятись. Хорий на тілі або душі піде до лікаря спеціяліста, що знає, бо вчився, лікувати. А в суспільних справах треба спеціялістів в науках суспільних. Україну не визволять шумні слова. Хто не знає устрою і ділання, чи впливу промислу, торговлі, фінансів, значіння села і міста на народнього життя, той нічого не скаже розумного в національній роботі. Неуцтво, незнання суспільних явищ—це головний ворог, що панує над українським народом.

Вдумайтеся, шановні критики, розберіть: чому то все і всюди меншість серед нашо-

А. Баворський.

БОЖЕВІЛЬНИЙ

(Гумореска).

(11)

Виймив листа, котрого знайшов на столі Ірини, і став письмо обох листів порівнувати.

— Ті оба його листи рішучо не писані одною рукою.

— Ви вже маєте один лист від нього? — спитав зять.

— Маю. Той до Ірини.

— До Ірини? То може той лист, який я бачив у Ірини, та не хотів його читати?

— Мабуть той. Її щастя, що вона не читала. Була би в страху ще більшім. В сім першім листі зміст божевільний і письмо божевільне. Як не скажеш Ірині, то дам тобі прочитати.

Жилунович став читати першого листа до своєї жінки. Прочитавши, сказав сердито:

— Той лист, то якась клевета! То якась пекольна інтриґа. Володко абсолютно не є автором сего листа.

— То мабуть сей другий лист від Володка. Прочитай!

Прочитавши другого листа, Жилунович сказав:

— Сей другий лист цілком певно від Володка.

— То хтож є той божевільний автор першого? Може Володко того другого листа написав тільки на те, щоби ще більше замаскуватися? Божевільні бувають дуже хитрі.

На мою думку, сей другий лист свідчив би, що Володко має цілком здорову душу.

— Ти вже забув його напади шалу? Все, що було в його спальни, здемолював. Аж сикавка успокоїла його.

— Та правда, що так. Може письмо в тім другім листі вдаване і тому воно таке правильне?

Хвилю мовчали. Нараз Жилунович вдарився рукою в чоло і питає:

— Де оба листи надані? Чи в одній місцевости? Чи оба у Львові?

Глянувши на коверту другого листа, тесть відповів:

— На сім листі печатка львівської почти.

— А на першім?

— Гараевич почіхався в потилицю, кажучи:

— Колиж бо я коверту першого листа спалив!

— Фатальне!... А що сталося з маркою? Тато збирають марки зі всіх листів і ховають.

— Правда! Маю тут, в камізельці.

Витягнув з камізельки марку і оба стали призиратися. На марці була тільки середна частина почтової печатки „анисла".

— Се Станиславів! — сказав зять. — Початок „Ст" був на коверті по однім боці марки, „вів" по другім боці. Перший лист прийшов зі Станиславова. То не Влодковий!

— Тепер вже й я бачу, що то не він писав.

— Дайте мені того листа. Я мушу дійти, хто той інтриґант!

— Тепер, коли вже знаю, що той лист не від Володка, він мені не потрібний. Возьми собі його... Хоч то не Володко автор того божевільного листа; хоч другий лист не показує тої хороби, то всеж таки він дуже небезпечно недужий. Дав того докази.

— Може то ми завинили, що він зробив таку бучу? — зять замітив, ховаючи листа. — Ми дуже холодно і чуно якось привитали його.

— Ходім ще раз послухати, що він робить.

Пішли. Довго стояли під дверми наслухуючи.

— Спить далі, — сказав Жилунович. — Аж сюди чути, як глибоко дихає. Віддих цілком правильний.

— Коби той лікар вже приїхав! — додав тесть.

Оба відійшли. Знов на веранду.

Жилунович ломив собі голову питанням, хто написав того першого листа до його жінки.

— Чи се несмачний жарт? Чи може се інтриґа, щоби дошкулювати жінці, або жінку збунтувати проти мене? Хто міг би мати таку ціль? Чи то не якийсь, що мені позавидував моєї Ірини? А може то якась, що Ірині позавидувала мене?... На листі станиславівська печатка... В Станиславові жиє та малпа, що мене доконче хотіла висватати за... Я мушу дійти, хто се писав... Чи Ірина читала?... Чи се перший такий лист до неї?

Ось такі й інші питання морочили його. Очевидно, годі було вже нині дістати на них відповідь. Автора Юрко рішився шукати, не кажучи нічого жінці. Вона й про сего листа не повинна нічого знати. Звернувся до тестя і попросив його:

— Про сего листа Ірині не кажім нічого.

— А деж би я! — відповів тесть. — І ти нічого не кажи.

Нарешті доктор надїхав. Недужого не казав будити, лиш вперед просив розказати собі, що про нього знають. Вони показали йому оба листи і стали розказувати.

Коли се діялося на веранді, друга дискусія ішла в кухни де зійшлися: кухарка, помічниця і гуменний. Гуменний розказував про ріжні роди божевілля.

— Такий божевільний, — казав, — набе собі щось в голову і відповідно поводиться. Як я був у війську, то в нашій компанії був фельдвебель, що богато читав про дикарів-людоїдів. Він набив собі голову думкою, що й він людоїд. Коли раз ми сиділи в касарни і спокійно балакали, з ломотом відчинилися двері і в наш гурток вскочив, страшно ревучи і вискаливши зуби, наш фельдвебель. Прискочив до капраля, вхопив його і став гризти. Гриз так, що загриз на смерть.

(Дальше буде).

го народу панує безопірно над нашою більшістю? Доки ви цього не розумітимете й не приложите рук, щоби бодай одна частина нашого народу стала такою господарською силою, як ті національні меншости, які панували або панують на нашій землі, доти ви й не вмітимете дати ліків для нашого національного визволення. Словами нічого не вдієте, хіба що скорше зневіритє самі себе та й тих, до котрих ви говорите.

Правда, те, чого від вас, темних просвітителів, жадає нарід, є тяжче, бо вимагає науки, знання і вмілости, та ще й понадто ризика. Тут ще раз вернеться до Мефістофелевих мркувань про непомильність слів і про слизькість дороги при творчій роботі, а пізнаєте самі, чому ви все будете непомильні на словах, та що ви представляєте серед нашого народу не творчий елемент, а шкідників тієї великої справи національного визволення, яку ви думаєте заступати.

Не всі зараз мусять бути ґенерали, отамани, бо тоді буде нарід без війська і конечно потрібних нижчих старшин і підстаршин. Будьте й ви разом з нами справжніми борцями, готові й удари нераз дістати і від ворогів і від судьби і від власних помилок. Не лякайтеся брати на себе й чорну роботу, як цього треба й хвиля вимагає, й беріться гуртом до праці. А тієї праці всілякого роду так богато, лише людей нема, щоб її всю поробити, нема з ким до неї дружно стати. Братайтеся, як каже наш Тарас, скажіть ясне й отверте та щире слово, а підемо всі з вами, або ви з нами, все одно, аби тільки всі разом, бо тієї єдности, спільности, взаїмности, хвиля вже давно від нас і вас вимагає.

Не розєднуйте, а обєднуйте, бо вірте, що і найгірший з нас усіх, поставлений на своє місце, лише добро зробить, щось і створить, а в розєднанню, в розтічі вийде тільки на яву всіх нас неміч. І найліпша людина нічого не створить. Не ганіть, а вказуйте на живих прикладах з історії і сучасности в себе і в чужих народів, як, чому, на що та що саме робиться на те, що ми в національнім значінню звемо творчим, і тоді замісць слів буде і славне діло, творчість.

(„Час").

З ЖІНОЧОГО РУХУ.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ.

Активність Жіночого Клюбу.

Жіночий відділ українського демократичного клюбу в Джерзи Ситі скликає свої збори в неділю, 28 с. м., в годині 3-тій пополудни в салі під ч. 54 Ван Вінкл Еве.

З огляду на те, що цей клюб впротягу кількох місяців свого існування приєднав около 50 членць, треба сподіватися, що при так щирій праці урядуй пoпертю щирого гуртка жіноцтва в Джерзи Ситі, клюб сей зросте до поважного числа, а тимсамим здобуде силу та повагу в політичних американських кругах.

Крім того, це дасть йому спромогу зачеркнути ширшу ділянку праці для українського народу в рідним краю й в Америці. Клюб поможе своїм членицям дістати горожанські папери. Всі членицi, старші імігрантки та тут роджені й виховані, почувaються щирими українськими патріотками та дають докази своєї національної зрілости через живу участь в усіх народніх справах, зосібна в українським жіночим русі, та щиро підпирають Союз Українок Америки.

Просимо жінки в Джерзи Ситі, котрі вже мають горожанські папери, або котрі хотіли би їх набути, вступити в члени Українського Демократичного Клюбу жіночого відділу та помогти своїм посестрам продовжати успішно так гарно започату працю.

Після зборів відбудеться відчит про Лесю Українку, нашу найбільшу поетку, й Ольгу Басарабову, щиру народну робітницю і мученицю, яка згинула від побиття польських вязничних посіпак.

На закінчення члениці подадуть чай і солодощі. Сподіваємося, що як найбільше жінок та дівчат скористають з нагоди й прийдуть, щоби враз з нами ближче запізнатись.

І. Д., члениця.

Гріш, що даш на рідні школи,
Не пропащий гріш ніколи.
Вернеться, зросте він згодом
В міліони між народом.

А віддасть його Вкраїні
Молоде те покоління,
Що у рідній вчилось школі
Добувати долі-волі.

—o—

Даймо змогу „Рідній Школі" в Старому Краю наладнати широку постійну мережу станиць рідного національного виховання на українських землях.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

СКІНЧИЛИ ПЯТИЛІТКУ!

Дня 19. лютого с. р. донесли американські часописи, що в Москві згорів Державний Технічний Інститут, в котрім містилися всі пляни пятилітки, себто способи здирання шкіри з селян, пляни закріпощення робітництва, а далі пляни колективізації, електрифікації, машинізації, модернізації й іншої большевизації.

Часописи згадують, що цей Інститут згорів до тла. Виходить, що пятилітка вже пропала. Та я думаю, що червоні не хотіли виставити себе цілком на посміховище й тому спалили цей Інститут, в котрім містилися пляни їхньої большевицької дурійки, з котрої нічо не виходило.

Пропали пляни, пропала робота, а тепер треба від старих плянів і роботи відступити, а ось тому червоні зачали пропаґувати нові пляни й нову пятилітку, себто новий большевицький блоф.

Василь Кацюбій,
Ню Йорк, Н. Й.

ЛИСТ З ЗАКАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

Дня 3 лютого 1932.

Дорогий Товаришу!

...Тепер учителюю. Був зпочатку в глухому селі. Школа там була в маленькій коморі, найнятій у місцевого Жида. Між іншим він був дуже доброю людиною. В школі була земляна долівка, два малі вікна, темно, зимно й порохів стільки, що*дихати тяжко, а піч так курила, що приходилося двері в мороз відчиняти, щоби провіяти дим і чад. В таких умовах я вчив дітей босих і голодних. Між ними було 13 з коростою та з пархами на головах, псвних вошей. Отих вошей у декого з дітей було купами, як комашні.

Учитель, що старшував надімною, був молодий хлопчина зі Словаків, котрий скінчив учительську школу в Ужгороді „по руському". Він був доброю людиною, але вчити дітей не вмів. Сам одягався гарно й носив на руках бранзолетки й перстені, а про школу не думав багато. Бруд і гидота в тій школі були страшні. Нещасні діти були такі худі, що крізь шкіру видно було кістки.

Більшість дітей ходила боса, а хлопчики лише в сорочках, бо не мали штанців. Ніодного підручника в дітей не було; не було навіть олівців, ні зошитів. Завів я там книжки, накупив зошитів, олівців і т. п. Що міг, випросив в Ужгороді, а більше накупив за свої гроші, зі свого мізерного заробітку, відмовляючи собі їдження.

Все це коштувало невеликі гроші, іноді кілька американських центів, але у мене часто й центусика не лишалося в кишені, а тому я, одягнувшись у старий одяг, все те, що назбирав для дітей, зошити й олівці, ніс зі старим лісом по горах, щоб принести все те до школи. За порадою лікаря я купив ліків, почав гоїти пархи та винищувати воші. Дехто з неприхильністю поставився до мене й казав, що з моїх заходів нічого не вийде. Але я своє зробив: винищив воші та вилічив пархи з голов дітей. Більше ніж 30 дітям вилікував застарілі рани й чиряки, що гноїлися по три до чотири місяці.

Після того місцеві люди стали до мене ставитися як до свого найдорожчого приятеля. На Різдво я влаштував для дітей ялинку. Випросив подарунків від Чехів і роздав кождій дитині: мило, гребінець, густий і рідкий, зеркальце, горіхи, цукорки й т. п. Кожде з 72 дітей дістало якийсь дарунок. Роздав бідним шапочки, черевички, штанці й зробив таке свято, якого вони ніколи не бачили.

В малому тихому селі це було справді гарне свято, повне краси, простоти і навіть веселости. Діти так красно деклямували вірші, що дітоцій радости не було кінця. Та скоро мені радість змінилася на сум, бо, хоч мене перенесено до ліпшої школи, мені тяжко було розставатися з милими дітьми, з якими я вже зжився. Таксамо й з селянами я зжився так, що без сліз ми не могли розстатися. До речі скажу, що одному селянинови я хотів купити за 2 доляри коня й дав йому ті гроші. Тепер лишилося в мене „капіталу" всього 30 центів. Та коні вже трохи подорожчали, а тепер за 2 доляри селянин зможе купити хіба лоша.

Спитаєш, що мене збудило до такої праці? — Любов! Любов до дітей і бажання працювати; бажання боротися з тими злиднями, котрі викликали ці так соціяльні обставини, як радше темнота, забобони й культурна відсталість та зубожіння села на верховинах. А люди, а діти — то таке рідне й так їх одежа з вишивками рідна мені, рідна вам. Цеж частина нашого славного й великого народу.

Твій приятель Г. Д.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ЗІ СПОРТУ.

НОВИЙ КУЛАЧНИЙ БОРЕЦЬ — АМАТОР.

„Ди Лорейн Джорнел" з 20 лютого доносить про змагання кулачних борців-аматорів, між якими видніє імя **Виляма Гаварда** як побідника, новика. Це є Українець, Василь Гавард, котрий від малих літ належить до У. Н. Союза, є свідомим Українцем, оженений з Українкою, яка його навчила читати і писати по українськи, бо давніше не мав він нагоди цього навчитися, бо ходив до американської школи. Тепер є членом Бр. св. І. Хрестителя, від. 34 У. Н. Союза в Лорейн, О. Він буде боротися в Клівленді в днях 1, 2, 7 і 8 березня й місцеві Українці хай памятають, що це бореться український борець.

ВІД ЧОГО ЗАЛЕЖИТЬ РІСТ ЛЮДИНИ.

Учені розвязали й це питання, але його, як вичайно вчені, не вирішили.

Статистика каже, й це навіть частинно справджується, що чим старші є родичі (звичайно до якогось часу), тим вищі є їх діти. Як подружє є молоде, їхні діти є низькі. Безумовно, що трапляються і вимки, але більшість фактів промовляє за це твердження. Це можна завважити не лише на одиницях, але й на цілих народах. Північні раси, серед яких подружа заключаються дуже пізно, є, як відомо, високого росту, знову ж у південних краях, де женяться дуже швидко, де родичі в порівнанно до північних країв є просто дітьми, люди є низького росту.

Статистика виказала, що племена, які живуть у середущій Африці, мають найвище 140 цм. висоти.

Бушмени, які живуть дальше на північ, є вищі на 3 цм. Японці й Сицілійці, що живуть ще дальше на північ, мають пересічно 150 цм. висоти.

Французи, уроджені на півдні, й Мадяри мають пересічно 163 цм.

Німці, Українці, Москалі й Поляки мають пересічно 168 цм. Англійці 173 і пів цм. Шведи й Норвежці 175 цм.

Подаємо тут лише головні лінії росту, які між іншим докладно просліджено. Звичайно, що крім цього складається на ріст ще богато інших причин: підсоння, харч, дідичність і врешті окруження. Головно велику ролю грає харч.

Ґотентоти й Бушмени, хоч належать до одної і цеї самої раси, ростом сильно між собою ріжняться. Ґотентоти є богато вищі від Бушменів. Але Ґотентоти живуть в урожайному краю і мають їжі доволі, а Бушмени живуть у біді.

ТАРЗАН І ДОРОГОЦІННОСТИ З МІСТА ОПАР.

(74)

74 Copyright, 1930, by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved. Rex Maxon

Всі Араби знали імя Тарзана й пізнали його на коні. Вони давно вже були певні, що Тарзан мертвий, а тепер їм здавалося, що вони перед собою бачили дух Тарзана, який на час воплотився. Вони також знали, що Тарзан завжди тяжко карав усіх тих, що робили щонебудь лихе в джунґлях. Отак говорячи один одному про Тарзана, про появу його духа й т. п., Араби поволі почали страшити самих себе. Нарешті вони готові були тікати геть.

Та не було з ними їх ватажка Ахмета Зека. Він як пігнався до ліса за Бельґійцем, так і досі не вернувся. Араби не знали, що робити: чи шукати свого отамана, чи далі чекати на нього тут біля золота. Вони не знали того, що з очеретів над рікою до них вже приглядалися дикуни, які перебралися на цей бік ріки, почувши гармідер бійки Арабів з Абісинцями. Араби думали, що нікого нема навколо, а тому їх золото тут може лишитися безпечно без охорони.

Нарешті вже довший час пройшов, а Зека не було. Араби все більше почали боятися навороту за золотом Тарзанового духа. Нарешті їх охопив такий страх, що вони рішили тікати звідси геть. Але, тікаючи, вони хотіли знайти Зека, сподіваючися, що потім зможуть вернутися з ним і забрати золото з собою. Один з Арабів скомандував сідати на коней, щоб їхати слідом Ахмета Зека. Скоро поляна опустіла й було чути лише тупіт арабських коней з ліса.

Коли тупіт затих, на поляні зявилася ґрупа чорних дикунів. Вони обережно виходили з очеретів, наближаючись до золота з Опару. А тимчасом у лісі гнав свого коня Вепер, тікаючи від переслідування Зека. Вибираючи звірячі стежки, Бельґієць летів у страху що було сили в його коня. Та чим далі, тим більше його кінь приставав і переляканому втікачеви здавалося, що сухорляві руки Араба вже хапають його за плечі.